

ISSN 2076–1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Гілея
Науковий вісник
збірник наукових праць

- *Історичні науки*
- *Філософські науки*
- *Політичні науки*

Випуск 106 (№ 3)

Київ – 2016

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно**Фахове видання**

з філософських, політичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України № 747 від 13 липня 2015 р., з історичних наук наказом МОН України № 1328 від 21 грудня 2015 р. (перереєстрація)

Свідомо про державну реєстрацію (перереєстрацію) друкованого засобу масової інформації: серія КВ № 19946 – 9746 ПР від 31 травня 2013 року

Друкується за рішенням:

Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 11 від 25 лютого 2016 р.); Президії ВГО Української Академії Наук (протокол № 16-02-25 від 25 лютого 2016 р.)

Збірник входить до міжнародної індексації

EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); EBSCO InfoBase Index (Індія); РИНЦ (Росія).

Рецензенти:

Панчук М. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Степико М. Т., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)
Онищенко І. Г., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)

Шеф-редактор:

Андрущенко В. П.,
 д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України,
 акад. НАПН України
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Головний редактор:

Вашкевич В. М.,
 д-р філос. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Співредактори:

Акопян В. Г.,
 д-р філос. наук, ст.н.с.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Кивлюк О. П., д-р філос. наук, ст.н.с.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Муляр В. І.,
 д-р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)
Предборська І. М.,
 д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Відповідальний секретар:

Халамендик В. Б.,
 д-р філос. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Редакційна рада:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук, проф.,
 член – кор. НАН України, акад. НАПН України
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Євтух В. Б., д-р іст. наук, проф.,
 член-кор. НАН України
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Зеленков А. І., д-р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Колесник В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України
 (Україна, Київ)
Мирзаханян Р., д-р іст. наук, проф. (Армєнія, Єреван)
Михальченко М. І., д-р філос. наук, проф., член-кор. НАН України
 (Україна, Київ)
Рафальський О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Солдатенко В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України
 (Україна, Київ)

Редакційна колегія:

З історичних наук:
Войцехівська І. Н., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Дробот І. І., д-р іст. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Журба М. А., д-р іст. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Лазько Г. Г., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Лисак В. Ф., д-р іст. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Михайлюк В. П., д-р іст. наук, проф. (Україна, Вінниця)
Стоян Т. А., д-р іст. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Чернега Л. М., д-р іст. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Шановал Ю. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

З філософських наук:

Абасов А. С., д-р філос. наук, професор (Азербайджан, Баку)
Базалук О. О., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)
Бєх В. П., д-р філос. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Воронкова В. Г., д-р філос. наук, проф. (Україна, Запоріжжя)
Герасимова Е. М., д-р філос. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Гарбар Г. А., д-р філос. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Жадько В. О., д-р філос. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Жижко Т. А., д-р філос. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Купепал С. В., д-р філос. наук, проф. (Україна, Полтава)
Миколайчук А., д-р хабілітований, проф. (Польща, Познань)
Онїшко О. Ф., д-р техн. наук, проф. (Україна, Київ)
Свириденко Д. Б., д-р філос. наук, доц.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Тецлав С., д-р філос. наук, проф. (Польща, Бидгощ)
Уваркіна О. В., д-р філос. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Яшанов С. М., д-р пед. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

З політичних наук:

Андрусинян Б. І., д-р іст. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Балабанов К. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Варзар І. М., д-р політ. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Войналович В. А., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Іванов М. С., д-р політ. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Кізіма С. А., д-р політ. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Котигоренко В. О., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Крась І., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)
Лапина С. В., д-р соц. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Макаренко Л. Л., д-р пед. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Остапенко М. А., д-р політ. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Римаренко С. Ю., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Савельєв В. Л., д-р іст. наук, проф.
 (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Срогошу Т., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)

Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2016. – Вип. 106 (3). – 392 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем інформаційної цивілізації, що формується. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

ISSN 2076-1554

Natsional'nyy pedahohichnyy universytet
imeni M. P. Drahomanova

VHO Ukrayins'ka Akademiya Nauk

Hileya
naukovyy visnyk
zbirnyk naukovykh prats'

- *Istorychni nauky*
- *Filosofs'ki nauky*
- *Politychni nauky*

Vypusk 106 (№ 3)

Kyyiv – 2016

Zbirnyk zasnovano 2004 roku. Vykhid z druku – shchomisyachno**FAKHOVE VYDANNYA**

z filofs'kykh, politychnykh nauk zatverdzeno nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy
№ 747 vid 13 lypnya 2015 r., z istorychnykh nauk nakazom MON Ukrainy № 1328 vid 21 hrudnya 2015 r. (nepepeestpaia)

Svidotstvo pro derzhavnu reyestratsiyu (pereyestratsiyu) drukovanoho zasobu
masovoyi informatsiyi: seriya KV № 19946 – 9746 PR vid 31 travnya 2013 roku

Drukuyet'sya za rishennyam:

Vchenoyi rady Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova
(protokol № 11 vid 25 lyutoho 2016 r.); Prezydyi VHO Ukrainy's'koyi Akademiyi Nauk (protokol № 16-02-25 vid 25 lyutoho 2016 r.)

Zbirnyk vkhodyt' do mizhnarodnoyi indeksatsiyi

EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); EBSCO InfoBase Index (Indyya); RYNTs (Rosiya).

Retsenzenty:

Panchuk M. I., d-r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Stepyko M. T., d-r filof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Onyshchenko I. H., d-r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)

Laz'ko H. H., d-r ist. nauk, prof. (Bilorus', Homel')
Lysak V. F., d-r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Mariupol')
Mykhaylyuk V. P., d-r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Vynnytsya)
Stoyan T. A., d-r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Cherheha L. M., d-r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Shapoval Yu. I., d-r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)

Shef – redaktor:

Andrushchenko V. P., d-r filof. nauk, prof., chlen–kor. NAN Ukrainy, akad. NAPN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Holovnyy redaktor:

Vashkevych V. M., d-r filof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Spivredaktory:

Akopyan V. H., d-r filof. nauk, st.n.s. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Kyvylyuk O. P., d-r filof. nauk, st.n.s. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Mulyar V. I., d-r filof. nauk, prof. (Ukrayina, Zhytomyr)
Predbors'ka I. M., d-r filof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)

Vidpovidal'nyy sekretar:

Khalamendyk V. B., d-r filof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Redaktsiyna rada:

Andrushchenko V. P., d-r filof. nauk, prof., chlen–kor. NAN Ukrainy, akad. NAPN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Vashkevych V. M., d-r filof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Yevtukh V. B., d-r ist. nauk, prof., chlen–kor. NAN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zelenkov A. I., d-r filof. nauk, prof. (Bilorus', Minsk)
Kolesnyk V. F., d-r ist. nauk, prof., chlen–kor. NAN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv)
Myrzakhanyan R., d-r ist. nauk, prof. (Armeniya, Yerevan)
Mykhal'chenko M. I., d-r filof. nauk, prof., chlen–kor. NAN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv)
Rafal's'kyy O. O., d-r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Soldatenko V. F., d-r ist. nauk, prof., chlen–kor. NAN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv)

Redaktsiyna kolehiya:**Z istorychnykh nauk:**

Voytsekhivs'ka I. N., d-r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Drobot I. I., d-r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zhurba M. A., d-r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Z filofs'kykh nauk:

Abasov A. S., d-r filof. nauk, profesor (Azerbaydzhan, Baku)
Bazaluk O. O., d-r filof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Bekh V. P., d-r filof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Voronkova V. H., d-r filof. nauk, prof. (Ukrayina, Zaporizhzhya)
Harbar H. A., d-r filof. nauk, prof. (Ukrayina, Mykolayiv)
Herasyimova E. M., d-r filof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zhad'ko V. O., d-r filof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zhyzhko T. A., d-r filof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Kutsepal S. V., d-r filof. nauk, prof. (Ukrayina, Poltava)
Mykolaychak A., d-r khabilitovanyy, prof. (Pol'shcha, Poznan')
Onipko O. F., d-r tekhn. nauk, profesor (Ukrayina, Kyiv)
Svyrydenko D. B., d-r filof. nauk, dots. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Tetslav S., d-r filof. nauk, prof. (Pol'shcha, Bydoshch)
Uvarkina O. V., d-r filof. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Yashanov S. M., d-r ped. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Z politychnykh nauk:

Andrusyshyn B. I., d-r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Babkina O. V., d-r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Balabanov K. V., d-r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Mariupol')
Varzar I. M., d-r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Voynalovych V. A., d-r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Ivanov M. S., d-r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Mykolayiv)
Kizima S. A., d-r polit. nauk, prof. (Bilorus', Minsk)
Kotyhorenko V. O., d-r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Kras' I., d-r khabilitovanyy, prof. (Pol'shcha, Chenstokhov)
Lapyna S. V., d-r sots. nauk, prof. (Bilorus', Minsk)
Makarenko L. L., d-r ped. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Ostapenko M. A., d-r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Rymarenko S. Yu., d-r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Savyel'yev V. L., d-r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Srohoshu T., d-r khabilitovanyy, prof. (Pol'shcha, Chenstokhov)

Hileya: naukovy visnyk. Zbirnyk naukovykh prats' / Hol. red. V. M. Vashkevych. – K. : «Vydavnytstvo «Hileya», 2016. – Vyp. 106 (3). – 392 s.

Kontseptsiya zbirnyka bazuyet'sya na bahatoplanovomu naukovomu vysvitleni problem informatsiynoyi tsyvilizatsiyi, shcho formuyet'sya. Osnovni rubryky okhopyuyut' haluzi istorychnykh, filofs'kykh ta politychnykh nauk. Rozrakhovanyy na fakhivtsiv humanitarnykh ta sotsial'no-politychnykh nauk.

ПРЕДСТАВНИЦТВА

збірника «Гілея: науковий вісник» в Україні

ВІННИЦЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Вінницький національний технічний університет)
керівник **Денисюк С. Г.**, доктор політичних наук, професор
e-mail: sg_denisyyk@mail.ru

ДНІПРОПЕТРОВСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара)
керівник **Вершина В. А.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: mailto:vivi.dp@mail.ru

ДОНЕЦЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Донецький національний університет)
керівник **Андрієнко О. В.**, доктор філософських наук, доцент
e-mail: elena_andrienko8@mail.ru

ЗАПОРІЗЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Запорізький національний технічний університет)
керівник **Ємельяненко С. О.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: gileya_zaporizhzhya@ukr.net

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ)
керівник **Дичковська Г. О.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: go_osmomysl@ukr.net

ЛУГАНСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, м. Вінниця)
керівник **Михайлюк В. П.**, доктор історичних наук, професор
e-mail: vital_mih@ukr.net

ЛЬВІВСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Національний університет «Львівська політехніка»)
керівник **Карівець І. В.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: sacre@ukr.net

МАРИУПОЛЬСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Маріупольський державний університет)
керівник **Булик М.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: vorlok@ukr.net

МИКОЛАЇВСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського)
керівник **Макарчук С. С.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: rvgreabis@farlep.mk.ua
координатор **Шкуренко К. О.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: sh_kamila@mail.ru

ОДЕСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Одеський національний університет імені І.І. Мечникова)
керівник **Барвінська П. І.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: barwinskaja@ua.fm

ПОДІЛЬСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Подільський державний аграрно-технічний університет, м. Кам'янець-Подільський)
керівник **Колосюк І. А.**, кандидат філософських наук, доцент
e-mail: ikolosyuk@ukr.net

ПОЛТАВСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Полтавський факультет Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого)
керівник **Куцєпал С. В.**, доктор філософських наук, професор
e-mail: svkutsepal@rambler.ru

СУМСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Сумський державний університет)
керівник **Дегтярьов С. І.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: starsergo@bigmir.net

ТЕРНОПІЛЬСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка)
керівник **Кліш А. Б.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: Klish_Andriy@ukr.net

УЖГОРОДСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Ужгородський національний університет)
керівник **Мелеганич Г. І.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: melgi@ukr.net

УМАНСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)
керівник **Кривошея І. І.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: igorkryvosheia@gmail.com

ХАРКІВСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»)
керівник **Владленова І. В.**, доктор філософських наук, професор
e-mail: vladlenova@email.ua

ХМЕЛЬНИЦЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Хмельницький національний університет)
керівник **Гоцуляк В. М.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: gotsylak@ukr.net

ЧЕРКАСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького)
керівник **Васильчук Є. О.**, кандидат політичних наук, доцент
e-mail: vasilchuk84@bk.ru

ЧЕРНІГІВСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Чернігівський державний інститут економіки і управління)
керівник **Тополь О. В.**, доктор філософських наук, доцент
e-mail: topololga@ukr.net
координатор **Горобець С. М.**, молодший науковий співробітник
e-mail: olen-g@yandex.ru

ПРЕДСТАВНИЦТВО

збірника «Гілея: науковий вісник» в Азербайджані

(Національної Академії Наук Азербайджану, м. Баку)
керівник **Махмудов М. А.**, доктор філософії
e-mail: matlabm@yandex.com
координатор **Рагимли Р.**, науковий співробітник
e-mail: rus_rahimli@yahoo.com

ПРЕДСТАВНИЦТВА

збірника «Гілея: науковий вісник» в Білорусі

(Академія управління при Президентові Республіки Білорусь, м. Мінськ)
керівник **Алейникова С. М.**, кандидат соціологічних наук, доцент
e-mail: alejnsvetlana@yandex.ru
(Брестський державний університет імені О. С. Пушкіна, м. Брест)
керівник **Шостак Г. В.**, кандидат педагогічних наук
e-mail: shostak1964@brest.by
(Гомельський державний університет імені Франциска Скорини, м. Гомель)
керівник **Мезга М. М.**, кандидат історичних наук, доцент
e-mail: nmezga@gsu.by

ПРЕДСТАВНИЦТВА

збірника «Гілея: науковий вісник» в Польщі

(Університет імені Адама Міцкевича в Познані)
керівник **Димчик Р.**, доктор, викладач,
e-mail: dymczyk@wp.pl
(Інститут історії Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові)
керівник **Моравець Н.**, доктор, викладач
e-mail: mornor@wp.pl

Запрошуємо Вас відвідати наш сайт: www.gileya.org

E-mail: gileya.org.ua@gmail.com

Див. також: Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: www.nbuv.gov.ua/portal

Розділ: Наукова періодика України: журнали та збірники наукових праць

PREDSTAVNYTSTVA

zbirnyka «Hileya: naukovyy visnyk» v Ukraini

VINNYTS'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Vinnyts'kyy natsional'nyy tekhnichnyy universytet)
kerivnyk **Denysuk S. H.**, doktor politychnykh nauk, profesor
e-mail: sg_denisiyk@mail.ru

DNIPROPETROVS'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Dnipropetrovs'kyy natsional'nyy universytet imeni Olesya Honchara)
kerivnyk **Vershynya V. A.**, kandydat filsofs'kykh nauk, dotsent
e-mail: mailto:vivi.dp@mail.ru

DONETS'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Donets'kyy natsional'nyy universytet)
kerivnyk **Andriyenko O. V.**, doktor filsofs'kykh nauk, dotsent
e-mail: elena_andrienko8@mail.ru

ZAPORIZ'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Zaporiz'kyy natsional'nyy tekhnichnyy universytet)
kerivnyk **Yemel'yanenko Ye. O.**, kandydat filsofs'kykh nauk, dotsent
e-mail: gileya_zaporizhzhya@ukr.net

IVANO-FRANKIVS'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Prykarpat-s'kyy natsional'nyy universytet imeni Vasylya Stefanyka,
m. Ivano-Frankivs'k)
kerivnyk **Dychkovs'ka H. O.**, kandydat filsofs'kykh nauk, dotsent
e-mail: go_osmomysl@ukr.net

LUHANS'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Skhidnoukrayins'kyy natsional'nyy universytet
imeni Volodymyra Dalya, m. Vinnytsya)
kerivnyk **Mykhaylyuk V. P.**, doktor istorichnykh nauk, profesor
e-mail: vital_mih@ukr.net

L'VIVS'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Natsional'nyy universytet «L'vivs'ka politehnika»)
kerivnyk **Karivets' I. V.**, kandydat filsofs'kykh nauk, dotsent
e-mail: sacre@ukr.net

MARIUPOL'S'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Mariupol's'kyy derzhavnyy universytet)
kerivnyk **Bulyk M.**, kandydat politychnykh nauk, dotsent
e-mail: vorlok@ukr.net

MYKOLAYIVS'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Mykolayivs'kyy natsional'nyy universytet
imeni V. O. Sukhomlyns'koho)
kerivnyk **Makarchuk S. S.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: rvgreabis@farlep.mk.ua
koordinatorka **Shkurenko K. O.**, kandydat politychnykh nauk, dotsent
e-mail: sh_kamila@mail.ru

ODES'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Odes'kyy natsional'nyy universytet imeni I. I. Mechnykova)
kerivnyk **Barvins'ka P. I.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: barvinskaja@ua.fm

PODIL'S'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Podil's'kyy derzhavnyy ahrarno-tekhnichnyy universytet,
m. Kam"yanets'-Podil's'kyy)
kerivnyk **Kolosyuk I. A.**, kandydat filsofs'kykh nauk, dotsent
e-mail: ikolosyuk@ukr.net

POLTAVS'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Poltavs'kyy fakul'tet Natsional'noyi yurydychnoyi akademiyi Ukrainy
imeni Yaroslava Mudroho)
kerivnyk **Kutsepal S. V.**, doktor filsofs'kykh nauk, profesor
e-mail: svkutsepal@rambler.ru

SUMS'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Sums'kyy derzhavnyy universytet)
kerivnyk **Dehtyar'ov S. I.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: starsergo@bigmir.net

TERNOPIL'S'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Ternopil's'kyy natsional'nyy pedahohichnyy universytet
imeni Volodymyra Hnatyuka)
kerivnyk **Klish A. B.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: Klish_Andriy@ukr.net

UZHGORODS'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Uzhhorods'kyy natsional'nyy universytet)
kerivnyk **Melehanych H. I.**, kandydat politychnykh nauk, dotsent
e-mail: melgi@ukr.net

UMANS'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Umans'kyy derzhavnyy pedahohichnyy universytet
imeni Pavla Tychyny)
kerivnyk **Kryvosheya I. I.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: igorkryvosheia@gmail.com

KHARKIVS'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Natsional'nyy tekhnichnyy universytet «Kharkivs'kyy
politeknichnyy instytut»)
kerivnyk **Vladlenova I. V.**, doktor filsofs'kykh nauk, profesor
e-mail: vladlenova@email.ua

KHMEL'NYTS'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Khmel'nyts'kyy natsional'nyy universytet)
kerivnyk **Hotsulyak V. M.**, kandydat politychnykh nauk, dotsent
e-mail: gotsylak@ukr.net

CHEKAS'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Cherkas'kyy natsional'nyy universytet
imeni Bohdana Khmel'nyts'koho)
kerivnyk **Vasyl'chuk Ye. O.**, kandydat politychnykh nauk, dotsent
e-mail: vasilchuk84@bk.ru

CHERNIIHIVS'KE PREDSTAVNYTSTVO

(Chernihivs'kyy derzhavnyy instytut ekonomiky i upravlinnya)
kerivnyk **Topol' O. V.**, doktor filsofs'kykh nauk, dotsent
e-mail: topololga@ukr.net
koordinatorka **Horobets' S. M.**, molodshyy naukovyy spivrobitnyk
e-mail: olen-g@yandex.ru

PREDSTAVNYTSTVO

zbirnyka «Hileya: naukovyy visnyk» v Azerbaydzhani

(Natsional'noyi Akademiyi Nauk Azerbaydzhanu, m. Baku)
kerivnyk **Makhmudov M. A.**, doktor filosofiyi
e-mail: matlabm@yandex.com
koordinatorka **Rahymly R.**, naukovyy spivrobitnyk
e-mail: rus_rahimli@yahoo.com

PREDSTAVNYTSTVA

zbirnyka «Hileya: naukovyy visnyk» v Bilorusi

(Akademiya upravlinnya pry Prezydentovi Respubliki Bilorus',
m. Mins'k)
kerivnyk **Aleynykova S. M.**, kandydat sotsiolohichnykh nauk, dotsent
e-mail: alejnsvetlana@yandex.ru
(Brest-s'kyy derzhavnyy universytet imeni O. S. Pushkina, m. Brest)
kerivnyk **Shostak H. V.**, kandydat pedahohichnykh nauk
e-mail: shostak1964@brest.by
(Homel's'kyy derzhavnyy universytet
imeni Frantsys'ka Skoryny, m. Homel')
kerivnyk **Mezha M. M.**, kandydat istorichnykh nauk, dotsent
e-mail: nmezga@gsu.by

PREDSTAVNYTSTVA

zbirnyka «Hileya: naukovyy visnyk» v Pol'shchi

(Universytet imeni Adama Mitskevycha v Poznani)
kerivnyk **Dymchuk R.**, doktor, vykladach,
e-mail: dymczyk@wp.pl
(Instytut istoriyi Akademiyi imeni Yana Dluhosha v Chenstokhovi)
kerivnyk **Moravets N.**, doktor, vykladach
e-mail: mornor@wp.pl

Zaproshuyemo Vas vidvidaty nash sayt: www.gileya.org

E-mail: gileya.org.ua@gmail.com

Dyv. takozh: Sayt Natsional'noyi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernads'koho:
www.nbu.gov.ua/portal

Rozdil: Naukova periodyka Ukrainy: zhurnaly ta zbirnyky naukovykh prats'

[edited by M. Lichbach, A. Zuckermann]. – New York: Cambridge University Press, 2009. – P.134–161.

18. Roudometof V. *Collective memory, national identity, and ethnic conflict: Greece, Bulgaria, and the Macedonian question* / Viktor Roudometof. – Westport: Greenwood Publishing Group, 2002. – 265 p.

19. State sovereignty as social construct [ed. by Thomas J. Biersteker, Cynthia Weber]. – Cambridge: Cambridge University Press, 1996. – 298 p.

20. Transforming national holidays: Identity discourse in the West and South Slavic countries, 1985–2010 [ed. L. Šarić, K. Gammelgaard and K. Hauge]. – Amsterdam: John Benjamins, 2013. – 314 p.

21. Valentičič S. «Dan prej» – od kod in zakaj (pledoaje za reinterpretacijo) / Valentičič Slobodan // *Acta Histriae*. – 2003. – Lit.11. – №1. – S.295–302.

22. Weisband E. *Political culture and the making of modern nation-states* / Edward Weisband, Courtney I P Thomas. – Boulder, London: Paradigm Publishers, 2015. – 323 p.

23. Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o praznikih in dela prostih dnevih v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 19/15) [Electr. resource]. – Access mode: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7076>.

Фесенко Г. Г., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри історії і культурології, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (Україна, Харків), g.glicinia@gmail.com

Маркування національної ідентичності у державних святах Словенії та України: компаративний аналіз

Наведено історико-культурний огляд формування українцями та словенцями державних свят у період державотворення 1991–2015 рр. з метою порівняння базових компонентів часо-простору національних свят у фокусі концепту «незалежність – соборність». Методологічну основу дослідження складають концепції національної ідентичності, а також культурологічний підхід до аналізу темпорально-просторового феномену «державно-суспільстві».

Компаративний аналіз державних свят Словенії та України виконано на основі їх декомпозиції: 1) ті, що відтворюють пам'ять про здобуття незалежності та суверенності; 2) ті, що підкреслюють цінність єдності/соборності; 3) ті, що зберігають культурне ядро нації. Описано відмінності у історичних трансформаціях двох країн крізь призму рівня презентації їх національно-культурної ідентичності у календарі державних свят. Зазначено, що календар державних свят, як особлива культурна форма, є вагомим чинником буття нації-держави.

Ключові слова: національна ідентичність, державне свято, культура, соборність, святкування.

Фесенко Г. Г., кандидат философских наук, доцент, доцент кафедры истории и культурологии, Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова (Украина, Харьков), g.glicinia@gmail.com

Формирование национальной идентичности в государственных праздниках Словении и Украины: компаративный анализ

Приведен историко-культурный обзор формирования украинцами и словенцами государственных праздников в период становления государственности 1991–2015 с целью сравнения базовых компонентов время-пространства базовых национальных праздников в фокусе концепта «независимость – соборность». Методологическую основу исследования составляют концепции национальной идентичности, а также культурологический подход к анализу темпорально-пространственного феномена «государство – общество».

Компаративный анализ государственных праздников Словении и Украины выполнен на основе их декомпозиции: 1) те, которые воспроизводят память об обретении независимости и суверенности; 2) те, которые подчеркивают ценность единства/соборности; 3) те, которые сохраняют культурное ядро нации. Описаны особенности исторических трансформаций двух стран сквозь призму уровня презентации их национально-культурной идентичности в календаре государственных праздников. Отмечено, что календар государственных праздников, как особая культурная форма, является важным фактором бытия нации-государства.

Ключевые слова: национальная идентичность, государственный праздник, культура, соборность, празднование.

* * *

УДК 271.04:266.1:283/289

Соловій Р. П., кандидат історичних наук, старший науковий співробітник, Центр дослідження релігії Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), romansoloviy@e-aaa.info

НОВЕ ЧЕРНЕЦТВО У ПОСТХРИСТІАНСЬКІЙ КУЛЬТУРІ

Досліджено, що виникнення руху нового чернецтва зумовлюється настанням епохи постхристиянської культури, яка гостро вимагає нових форм відповідей євангельської ідентичності християнина. Проаналізовано, що нові постпротестантські спільноти наслідують соціальні, духовні цінності анабаптизму XVII ст. та католицьких містиків Бенедикта Нурейського й Франциска Ассізького. Висвітлено прагнення спільнот нового чернецтва до нового переживання тасмниці, справжнього християнського досвіду і повсякденної духовності, надання переваги екуменізму, заохочування жіночого лідерства і звертання уваги на проблеми соціальної справедливості й охорони навколишнього середовища. Відзначено, що нові ченці прагнуть інтегрувати основні християнські цінності у своєму житті як звичайних громадян, у чому і полягає їхня основна відмінність від традиційного чернецтва.

Ключові слова: нове чернецтво, місіонерство, нові фірари, постмодернізм, Вишукоча церква.

Сучасний протестантизм, зокрема богослов'я та практика духовного життя, звертаються до поняття чернецтва, яке зазвичай сприймається лише у контексті католицької і православної традиції. У пошуках ресурсів для реалізації християнського ідеалу в контексті постхристиянської культури робляться спроби відродити історичні форми духовності й учнівства, зокрема і ті з них, які базуються на чернецькій традиції. Для опису цих намагань відновити давні чернецькі правила життя, духовні практики та літургійні зразки часто використовується термін «нове чернецтво». Це достатньо новий радикальний християнський рух, представники якого бажають вести простий, общинний, цілісний спосіб життя, фокусуючи свою увагу на служінні бідним і пригнобленим верствам суспільства. Спільноти руху виникають переважно в міських районах різних континентів серед усіх основних західних християнських традицій. С. Бессенекер стверджує, що у Північній Америці з'явилося понад сто нових чернечих груп [див.: 1]. Одним із найбільш відомих виявів руху, його своєрідною моделлю, стала спільнота «Простий шлях» (Філадельфія, США) на чолі з Шейном Клейборном.

Метою цієї статті є дослідження протестантського руху нового чернецтва у контексті постхристиянської культури.

У розкритті цієї наукової проблематики звернемося до праць Скотта Бессенекера, Дитріха Бонхеффера, Ральфа Вінтера, Шейна Клейборна, Аласдера Макінтайра, Джонатана Уілсона, які розкривають окремі аспекти нового чернецтва, що не досліджувалося раніше в українській філософській і богословській науках.

Зародження нового чернецтва зумовлюється настанням епохи постхристиянської культури, яка гостро вимагає нової артикуляції у трактуванні ідентичності християнина. Ситуація постійних змін і нових викликів становить контекст, у якому християнам доводиться рішуче віднаходити внутрішні ресурси для того, щоб бути послідовниками Ісуса в існуючій культурі. Нове чернецтво і стало однією з форм такого пошуку. Водночас варто зауважити, що поява спільнот нових ченців зумовлена наростанням кризи і зневіри у сучасному протестантизмі, зокрема його євангельському крилі. Сучасна західна версія протестантизму з телеєвангелістами, мегацерквами

та доктриною процвітання зазнала надмірного впливу масової культури і популістської естетики. На думку багатьох критиків, традиційний євангелікалізм, ставши заручником споживацтва, безкінечних богословських дискусій та соціального консерватизму, залишає без відповіді актуальні виклики буття християнина, особливо у сфері особистої духовності. Зокрема, учасники спільнот нових ченців стверджують, що традиційні віросповідання не задовольняли їхніх духовних запитів та викликали розчарування через надмірну комерціалізацію і соціальну апатію. Вони впевнені у духовній в'язості церкви і тенденції асимілюватися до корумпованого, жадаючого влади світу, прагнуть поєднати соціальний активізм із контркультурним статусом. Намагаючись створити альтернативу традиційному протестантизму, нові постпротестантські спільноти без вагань ламають літургічні й богословські табу, запозичуючи чернецькі духовні ритми католицьких містиків та спираючись на соціальні цінності Франциска Ассізького.

Серед історичних попередників нового чернецтва слід виділити монахів–бенедиктинців. Однак, як наголошують активісти руху, «нове чернецтво має мало цінного, щоб запропонувати світові, якщо воно намагається задовольнити потреби світу так, як їх визначає сам світ. Світ потребує Ісуса і людей, які дозволили, щоб їхнє життя було радикально змінене у спільнотах, що демонструють любов і ненасильство Того, Хто послав Ісуса» [5, р. 95]. Про відродження бенедиктинського чернечого руху першого тисячоліття у формі сучасного нового чернецтва пише М. Херст [див.: 3]. Він вважає, що новий чернецький рух має багато спільних переконань і практик з ранніми бенедиктинськими спільнотами: його ініціаторами також є миряни; спільноти практикують самоврядування; для нових монахів властиві зосередженість на молитві й особистому наверненні; вони вірні радикальній гостинності, особливо щодо бідних верств населення; члени спільнот беруть участь у продуктивній праці в суспільстві. Однак руху притаманні й окремі специфічні риси: серед учасників спільнот є як одружені, так і ті, хто дотримуються цілібату; нові чернецькі спільноти сильно різняться за організаційною структурою; вони забезпечують більший порівняно з класичними бенедиктинцями ступінь особистої свободи; спільноти розташовані у міських і сільських населених пунктах, їх членство має екуменічний характер, а перспективи – глобальний.

Історичним попередником нового чернецтва до значної міри є й анабаптистська традиція. Вплив анабаптизму на появу нового чернецтва можна простежити через призму переконань і практик, важливих як для класичного чернецтва, так і для спільнот анабаптистів XVI ст. Це, зокрема, спільний наголос на важливості особистого навернення й учнівства, трактування чернецьких обітниць як своєрідного другого хрещення, властивого обом рухам протесту проти зростаючої секуляризації християнства. Анабаптистам, як і чернецькій традиції, був властивий економічний радикалізм, вони релятизували приватну власність і практикували взаємодопомогу або колективне володіння майном. Як і ранні чернечі спільноти, анабаптисти проповідували й здійснювали практику ненасильства. Подібно до того, як у ранньому середньовіччі кельтські монастирі розсилали своїх ченців–місіонерів по усій Європі, громади анабаптистів скеровували місіонерів

проповідувати і хрестити по території всього континенту. У сучасному контексті анабаптистська традиція заохочує до утворення нових чернецьких спільнот передусім власним історичним досвідом, багатим на християн, які намагалися самовіддано слідувати за Ісусом. Суттєвим чинником є актуалізація анабаптистської критики світогляду християнства як панівного соціокультурного фактора, що спирається на чужі для постхристиянської культури категорії домінування християнства, а також анабаптистський досвід інтеграції духовності й учнівства. У теперішній споживацькій культурі властивий анабаптистам етичний нонконформізм, їхня практика ненасильства, контркультурний у нашому індивідуалістичному світі наголос на ролі спільноти і заклик до простого способу життя також стануть значимим стимулом для розвитку нових форм чернецького руху.

Зв'язок нового чернецтва з анабаптизмом особливо помітний в обопільному наголосі на важливості миротворчої ролі християн. Зокрема, декілька лідерів нового чернецтва приєдналися до Християнських миротворчих команд в Іраку на початку війни у Перській затоці. Серед них був і Шейн Клейборн, один із найпопулярніших авторів та активістів руху. Його книга «Непереборна революція: життя звичайного радикала» отримала похвалу від таких відомих лідерів постмодерністської церкви, як Б. Макларен, Т. Камполо, Л. Світ і Р. Белл¹. Клейборн включив у свою книгу своєрідну декларацію «Дванадцять ознак нового чернецтва», розроблену спільнотою нових ченців у Даремі (США, Північна Кароліна). У цьому промовистому документі йдеться про те, що нове чернецтво ототожнює себе як «сучасну школу навернення», що намагається розвивати низовий екуменізм і пророче свідчення у межах північноамериканської церкви.

Хоча вияви руху різняться за формою, але, згідно з документом, вони характеризуються такими спільними знаками: 1) переміщення до покинутих місць імперії (життя з бідними і знедоленими верствами суспільства); 2) обмін економічними ресурсами з іншими членами спільноти й малозабезпеченими членами суспільства; 3) гостинність до незнайомих; 4) оплакування расових розбіжностей всередині церкви і суспільства у поєднанні з активним прагненням до справедливого примирення; 5) покірність Тілу Христовому, церкві; 6) формування намірів на основі способу життя Христа і правил спільноти у поєднанні з досвідом послухництва; 7) плекання обцинного життя членів спільноти; 8) підтримка неодружених членів спільноти у їх цілібаті поряд із підтримкою моногамних подружніх пар і їхніх дітей; 9) географічна близькість членів спільнот, які поділяють обцинне правило життя; 10) догляд за дорученою Богом ділянкою землі паралельно з підтримкою місцевих економік; 11) миротворча діяльність у світі насильства, врегулювання конфліктів у рамках громад, згідно з вченням Христа (Мт. 18); 12) зобов'язання вести дисципліноване споглядальне життя. Документ завершується закликом до членів спільноти дивитися на ці правила життя та їх втілення у локальних контекстах як на знаки Царства Христового для Божого світу.

¹ Shane Claiborne, *The Irresistible Revolution: Living as an Ordinary Radical* (Grand Rapids: Zondervan, 2006). Ця книга вийшла в рос. перекладі: Шейн Клэйборн, *Путь. Как жить по-христиански сегодня, реально изменяя жизнь* (М.: Эксмо, 2010).

У працях апологетів нового чернецтва часто цитуються праці Д. Бонхеффера, якого також можна вважати одним із попередників руху. У 1935 р. цей лютеранський богослов писав про те, що відновлення церкви неодмінно прийде тільки від нового виду чернецтва, яке не буде мати нічого спільного зі старим, крім життя у безкомпромісній вірності Нагірній проповіді в наслідуванні Христа. Відомо, що в нацистській Німеччині Бонхеффер організував підпільну християнську громаду, свого роду таємну семінарію для підготовки молодих людей до служіння. Під керівництвом Бонхеффера вони намагалися жити у безкомпромісному учнівстві, заснованому на житті й вченні Ісуса Христа. На основі досвіду життя у цій спільноті Бонхеффер написав свої відомі книги «Життя у християнському спілкуванні» і «Цінність учнівства»¹. Спираючись на багату чернечу традицію, Бонхеффер мріяв про те, що церква відмовиться від християнства у розумінні панівного соціокультурного фактора і повернеться до стану справжньої спільноти послідовників Христа. Йому здавалося, що до відновлення церкви могла б привести саме нова форма чернецтва, тому що за своєю суттю чернецтво – це бачення життя по-іншому, пророчим поглядом, врозріз із нашим індивідуалістичним суспільством. Ідеал нового чернецтва для Бонхеффера полягав у дисциплінованому житті, зосередженому на молитві та служінні, у радикальному слідуванні за Ісусом. Нові чернечі спільноти повинні були стати знаками та символами Царства Божого.

Історичний розвиток нового чернецтва можна розділити на три періоди. У першому періоді (від Другої світової війни до 1974 р.) відбувалося переосмислення характеру релігійного життя у католицизмі, що відбилося у суспільно свідомому ідеалі самотності Томаса Мертона та діяльності суспільно активних громад руху «Католицький робітник». Тогочасні протестантські експерименти колективного життя у поєднанні з інтенсивним зверненням до досвіду релігійних спільнот молодіжної контркультури стимулювали подальше відновлення інтересу до чернецтва у Європі й Америці. У другий період (1974–1993 рр.) формується цілий ряд соціально активних лідерів, громад і організацій, що стали натхненниками подальшого розвитку нового чернецтва.

У 1980 році філософ А. Макінтайр опублікував працю, присвячену переосмисленню філософських основ етики, помістивши у висновках свої міркування про цивілізаційну роль чернецтва у сучасному світі. За словами Макінтайра, «на цьому етапі є важливим будівництво місцевих форм спільнот, в рамках яких люб'язність, інтелектуальне й моральне життя можна підтримувати через темні століття <...> Цього разу, однак, варвари не чекають за кордоном; вони вже серед нас протягом досить тривалого часу. І саме відсутність у нас усвідомлення цього факту є частиною нашого становища. Ми чекаємо на іншого, безсумнівно, дуже відмінного Св. Бенедикта» [див.: 4]. Ідея про те, що все більш роздроблена західна цивілізація може бути врятована тільки завдяки появі нового Бенедикта, стає лейтмотивом заклику до нового чернецтва, яке, як вважається, здатне сформувати дисципліновані громади для підтримання чеснот цивілізованого життя.

¹ Див.: Д. Бонхеффер, *Следую Христу* (М.: Бук Чембэр Інтернэшнл, 1992); *Жизнь в христианском общении* (Евангелическое Лютеранское Служение, 2003). Эрик Метаксас, Дитрих Бонхеффер. *Праведник мира против Третьего Рейха*. Пастор, мученик, пророк, заговорщик (М.: Эксмо; Книгоноша, 2012).

У цей же час відбуваються зміни і в протестантській місіологічній теорії. У 1974 році Ральф Вінтер, один з ключових представників Школи світової місії (семінарія Фуллера), опублікував у «Журналі місіології» статтю «Дві структури спокутної місії Бога». У статті Вінтер роз'яснює відмінність між «модальностями» (приходськими структурами, які включають у себе людей різного віку, статі й рівня посвяти) і «братствами» (чернечими або місіонерськими структурами, які обмежують членство прийняттям посвяти та іншими факторами). На думку Вінтера, протестанти повинні переосмислити своє ставлення до історичних католицьких місіонерських орденів, запозичивши їхній багатий досвід. Публікація Вінтера пожвавила інтерес до формування протестантських місіонерських орденів у 1980-х – на початку 1990-х років.

Третій період, що розпочався у 1994 р. і триває досі, характеризується інтенсивним процесом утворення різноманітних спільнот нового чернецтва та їх мереж. Історія однієї з них бере свій початок із студентської акції протесту у вересні 1995 року проти примусового переселення групи бездомних у Філадельфії. Один з учасників цього протесту Шейн Клейборн прийшов до висновку, що почуття солідарності з бездомною спільнотою відкриває для нього новий вимір християнської віри. Після роботи добровольцем у Калькутті з матір'ю Терезою Шейн повернувся в нетрі Філадельфії, заснувавши спільноту «Простий шлях», одну із найбільш впливових нових чернечих спільнот, яка стала ініціатором створення співдружності аналогічних братств.

У 1998 р. філософ Джонатан Уілсон опублікував книгу, присвячену осмисленню впливу на життя церкви відомої праці Макінтайра «Після чесноти» [див.: 6]. В останньому розділі він проаналізував заклики Макінтайра до появи «нового Св. Бенедикта», наголосивши на необхідності утворення «християнських спільнот, які можуть виробити нового Св. Бенедикта», та застосувавши для їх позначення термін «нове чернецтво». Уілсон висловив сподівання, що християнські спільноти вбачатимуть Божу мету в зціленні фрагментації світу, практикуватимуть духовну дисципліну і звертатимуть увагу на глибокі богословські роздуми.

Більшість спільнот нового чернецтва намагаються створити альтернативу консервативному євангельському мейнстріму. У їхніх переконаннях і практиках яскраво простежується постмодерністське прагнення до нового переживання таємниці, справжнього християнського досвіду і повсякденної духовності, які різко контрастують із маркетинговим і управлінським підходом багатьох сучасних церков. Спільноти нових ченців надають перевагу екуменізму перед доктринальними дискусіями, заохочують жіноче лідерство і звертають більше уваги на проблеми соціальної справедливості й охорони навколишнього середовища, ніж на культурні вірні. Учасники нового чернецтва вважають себе ченцями у світі, вони не зацікавлені в ізоляції або крайньому аскетизмі. Майже всі мають постійну роботу, сім'ї і ведуть соціальне життя. Водночас більшість груп підтримує тих своїх членів, які вибирають целібат як спосіб життя, але це трапляється рідко. Нові ченці прагнуть інтегрувати основні християнські цінності у своєму житті як звичайних громадян. У цьому полягає їхня основна відмінність від традиційного чернецтва.

Очевидно, що в новому чернецтві існують різні напрями. Зокрема, С. Бессенекер виокремлює дві категорії історичних чернечих орденів – «усамітнені» (орієнтовані на внутрішнє життя спільноти) і «місіонерські» (орієнтовані на зовнішню діяльність) [1, р. 21–22]. Він переносить цю класифікацію і на нове чернецтво. До першої групи належать спільноти, утворені християнськими сім'ями у сповнених проблем урбаністичних кварталах своєї країни. Намагаючись жити згідно з християнським ідеалом у своєму безпосередньому оточенні, ці спільноти притягують до себе бідні і знедолені верстви населення.

Однією з таких груп, які свідомо обрали місцем проживання нетрі міських кварталів, є нова чернецька спільнота «Міссіо Деї» (Missio Dei) в Мінеаполісі. На додаток до своїх звичайних годин молитви і богослужінь, вони роздають їжу на вулицях і пропонують притулок потребуючим. Лідер спільноти Ван Стінвік вважає лицемірством практику церков, які в неділю проповідують з кафедри про соціальну справедливість, але впродовж тижня ігнорують своїх ближніх, які перебувають у тяжкому становищі. «Ви можете бути залучені у діяльність вашої церкви, але ніколи насправді не переживати зламаності в іншій людині. Ісус жив з іншими людьми», – говорить він. – «Тому ми запитуємо: які ресурси у всій церковній історії можуть допомогти нам жити саме так?» [див.: 7].

Натомість в орієнтованих на зовнішній світ групах «нових фріарів» панує дух місіонерської ініціативи, ці спільноти залишають свої країни і переїжджають у ті частини світу, де мало відомо про Ісуса. До цього напрямку належить австралійська група «Міські сусіди надії», учасники якої визначають себе як місіонерський орден. Група розробила власний перелік основних цінностей, що мають багато спільного з дванадцятьма ознаками нового чернецтва. До пріоритетів групи, зокрема, належать: євангеліє справедливості; втілення християнського ідеалу серед бідних верств населення та ототожнення себе з ними; дієве співчуття; цілісна місія (бажання служити всім сферам життя в регіоні всіма можливими засобами); учнівство; духовне формування, яке полягає у плеканні близьких стосунків з Ісусом за допомогою духовної дисципліни та простого способу життя; створення команд; органічне зростання. Група має також «Загальні правила життя», що визначають духовні практики спільноти, до яких належать усамітнення, Святе Писання, духовне наставництво, гостинність, керівництво, служіння, поклоніння, життя серед бідних і учнівство.

Отож, для більшості груп нового чернецтва характерні наступні риси: наголос на ролі спільноти (євангеліє тлумачиться як таке, що передане для людей і через людей); орієнтація на міське середовище та практика переїзду до забутих міських гетто; місіонерський ентузіазм, чітка спрямованість на зовнішній світ, на практичний прояв милосердя, солідарності і справедливості; прагнення відновити ідеал посвяченого життя, що характеризується такими цінностями, як простота, скромність, чистота, перетворення і стабільність; бажання глибоко досліджувати історію релігійного життя та експериментувати з новими способами втілення християнського ідеалу в сьогоденній культурі; відновлення споглядалної духовності.

Стосунки нового чернецтва і Виникаючої церкви достатньо неоднозначні. З одного боку, чернецькі лідери намагаються дистанціюватися від Виникаючої церкви. Наприклад, Ш. Клейборн охарактеризував цю

церкву як «трохи самозакохану». На його думку, вона не здобула серйозних результатів, а деякі з її спільнот «повторили певні помилки фундаменталізму, у той час як інші повторюють помилки лібералізму» [2]. І все ж у євангельському протестантизмі нове чернецтво переважно співвідноситься з Виникаючою церквою, обидва рухи розглядаються як споріднені. Така оцінка має свої підстави: адже їхні пріоритети, методи, мова і стиль дуже схожі, тому нові ченці не завжди заперечують цю асоціацію. У другому виданні своєї книги «Живучи віддано в роз'єданому світі» (2010) Джонатан Уїлсон звертається до питання своєї співпраці з Б. Маклареном і звинувачень у тому, що обидва лідери просувають постмодерний порядок денний. Визнавши енергію і широке бачення Макларена, Уїлсон наголошує на своїй відмінності від нього і Виникаючої церкви та уточнює ставлення нового чернечого руху до постмодернізму. Він стверджує, що розглядає постмодернізм лише у місіонерському світлі, а загалом нове чернецтво сягає своїм корінням суворої критики модернізму та постмодернізму. Ця критика здатна виявити особливості обох ідеологій і забезпечити надію, свідкуючи, що постмодерн втрачає видимість неминучості й невідворотності. Однак твердження Уїлсона про те, що нове чернецтво в змозі вийти за межі постмодернізму і здійснити цю спокутну функцію, зазнало багато критики, адже навіть позитивні оцінки руху визнають зв'язок між новим чернецтвом і постмодернізмом.

Отже, виникнення руху нового чернецтва зумовлюється настанням епохи постхристиянської культури, яка гостро вимагає нових форм відповіді євангельської ідентичності християнина. Будучи певною альтернативою традиційному, соціально адаптованому протестантизму, нові постпротестантські спільноти наслідують анабаптизм XVI ст. та відкрито запозичують соціальні, духовні цінності католицьких містиків, зокрема Франциска Ассізького й Бенедикта Нурсійського, адже обидві духовні традиції наголошували на важливості особистого навернення й учнівства, трактували чернечі обітниця як своєрідне друге хрещення, протестували проти зростаючої секуляризації християнства, виступали за економічний радикалізм, практикували взаємодопомогу або колективне володіння майном, проповідували й здійснювали практику ненасильства та миротворчості. Намагаючись створити альтернативу консервативному євангельському мейнстріму, спільноти нового чернецтва прагнуть до нового переживання таємниці, справжнього християнського досвіду і повсякденної духовності, які різко контрастують із маркетинговим і управлінським підходом багатьох сучасних церков; надають перевагу екуменізму перед доктринальними дискусіями, заохочують жіноче лідерство і звертають більше уваги на проблеми соціальної справедливості й охорони навколишнього середовища, ніж на культурні війни. Учасники нового чернецтва не практикують ізоляцію або крайній аскетизм, майже всі мають постійну роботу, сім'ї (хоч і цілібат присутній) і ведуть соціальне життя. Нові ченці прагнуть інтегрувати основні християнські цінності у своєму житті як звичайних громадян, у чому і полягає їхня основна відмінність від традиційного чернецтва.

References

1. Bessenecker S. A. The New Friars: The Emerging Movement Serving the World's Poor / Scott A. Bessenecker. – Downers Grove: InterVarsity Press, 2006. – 199 p.

2. Claiborne S. «The Emerging Church Brand: The Good, the Bad, and the Mess» / Shane Claiborne // *God's Politics*, April 13, 2010, available at: <http://sojo.net/blogs/2010/04/13/emerging-church-brand-good-bad-and-messy>.

3. Hurst M. S. «Anabaptism: The Beginning of a New Monasticism» / Mark S. Hurst // Paper presented at «Christian Mission in the Public Square», a conference of the Australian Association for Mission Studies (AAMS) and the Public and Contextual Theology Research Centre of Charles Sturt University, October 5, 2008.

4. MacIntyre A. *After Virtue: A Study in Moral Theory*, 2nd ed. / Alasdair MacIntyre. – Notre Dame: University of Notre Dame Press, 1984. – 304 p.

5. Rutba H., ed. *Schools for Conversion: 12 Marks of a New Monasticism* / House Rutba. – Eugene: Cascade Books, 2005. – 190 p.

6. Wilson J. R. *Living Faithfully in a Fragmented World: Lessons for the Church from MacIntyre's After Virtue* / Jonathan R. Wilson. – Harrisburg, PA: Trinity Press International, 1997. – 96 p.

7. Worthen M. «The Unexpected Monks» / Molly Worthen // *Boston Globe*, February 3, 2008, available at: http://www.prayerfoundation.org/dailyoffice/y_boston_globe_the_unexpected_monks.htm.

Solovii R. P., *Candidate of Historical Sciences (PhD), Senior Researcher of the Center for the Study of Religion of National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), romansolovii@e-aaa.info*

New monasticism in a post-Christian culture

Investigated that the emergence of new monasticism movement is caused by the advent of a post-Christian culture which acutely demands a new forms of responses of evangelical identity of Christian. Analyzed that the new post-Protestant communities imitate social, spiritual values of Anabaptism of 16th century and Catholic mystics Benedict of Nursia and Francis of Assisi. The article deals aspirations of the new monastic communities to experience a new mystery, a true Christian experience and everyday spirituality, preference of ecumenism, encouragement of women's leadership and appeal to social justice and environmental protection. It is noted that new monks seek to integrate basic Christian values in their lives as ordinary citizens, and what is their main difference from traditional monasticism

Keywords: New monasticism, mission, new friars, postmodernism, Emerging church.

Соловий Р. П., кандидат исторических наук, старший научный сотрудник, Центр исследования религии Национального педагогического университета им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), romansolovii@e-aaa.info

Новое монашество в постхристианской культуре

Исследовано, что возникновение движения нового монашества обусловлено наступлением эпохи постхристианской культуры, которая остро требует новых форм ответов евангельской идентичности христианина. Проанализировано, что новые постпротестантские сообщества следуют социальным, духовным ценностям анабаптизма XVI в. и католических мистиков Бенедикта Нурсийского и Франциска Ассизского. Освещено стремление сообществ нового монашества к новому переживанию тайны, настоящего христианского опыта и повседневной духовности, предоставление преимуществ экюменизму, поощрение женского лидерства и обращение внимания на проблемы социальной справедливости и охраны окружающей среды. Отмечено, что новые монахи стремятся интегрировать основные христианские ценности в своей жизни как обычных граждан, в чем и заключается их основное отличие от традиционного монашества.

Ключевые слова: новое монашество, миссионерство, новые фряры, постмодернизм, Появляющаяся церковь.

УДК 111.852:27–877.2:7.03(47)

Усікова Л. С.,
аспірантка кафедри філософії та культурології,
Чернігівський національний педагогічний
університет ім. Т. Г. Шевченка
(Україна, Чернігів), mila-811@mail.ru

ИСИХАЗМ В ЕСТЕТОСФЕРЕ МОНАСТЫРСКОЙ КУЛЬТУРЫ КИЕВСКОЙ РУСИ

Статья касается проблем, повязанных с религиозно-світоглядными основами эстетической думки и культуры Киевской Руси. Розкривається духовно-естетична значущість ісихазму, який багато в чому визначив конфесійні, світоглядно-культурні особливості і подальший поступ «життєдайного» Києво-Руського Православ'я, зокрема його транспозицію в мистецтво

Киевской Руси. Ісихастська аскетико-містична традиція та духовна практика, що сформувалася на основі чернечого життя, також вплинула на формування естетосфери монастирської культури. Транспозиція ідей ісихії на естетичні аспекти вітчизняної духовності, а також на українську культуру в цілому є малодослідженою проблемою як в естетиці, так і в релігієзнавстві.

Ключові слова: естетична думка Київської Русі, естетосфера, монастирська культура, чернецтво, аскетика, ісихазм, енергетика, «умна» молитва.

Актуальність заявленої теми пов'язана із сучасними дослідженнями становлення автентичного ісихазму, його впливу на морально-етичні та естетичні ідеали монашого життя в часи Київської Русі, що є вкрай важливим для відродження духовності народу, його етнокультури взагалі.

Ісихазм мав велике значення для транспозиції християнських ідей в культуру Київської Русі. Ісихастська духовна практика безперестанної сердечної, «умної» молитви прийшла на Русь разом з її християнізацією і монашеством, перш за все – афонським. Основи цього аскетико-містичного вчення і способу чернечого життя у контексті східного християнства були адекватно сприйняті русичами і органічно увійшли до аксіо– та естетосфери Київської Русі. Але вплив ідей, духовних цінностей і світогляду ісихазму на монастирську культуру і, в цілому, на моральні та естетичні аспекти вітчизняної духовності залишається малодослідженою проблемою в естетиці.

Проблеми, пов'язані з теоретичними основами православної думки і культури, отримали соціальну і наукову актуальність лише з набуттям незалежності України і у зв'язку з 1000-літтям хрещення Київської Русі. У 90-х роках ХХ ст. відбулися численні теоретичні конференції, де розглядалися актуальні питання духовної й культурної ролі Церкви, православної думки загалом, що дало поштовх і для розгляду ісихазму, як містико-духовної течії східного християнства.

Проблематика ісихазму якнайкраще розкрита у творчій православної мислителів. У своїх книгах вітчизняні релігійні автори прослідковують православну-християнську містичну традицію, витоків якої вони вбачають у ранньому єгипетському чернецтві (II–III ст.), що вплинуло на становлення візантійської монастирської культури, починаючи з візантійських Отців Церкви та афонських старців. Зокрема, професору І. Мейндорфу належить чимало праць, присвячених дослідженню ісихазму як духовно-світоглядної основи візантійського богослов'я: «Візантійський ісихазм: історичні, богословські і соціальні проблеми», «Візантійське богослов'я» та інші. Відомим дослідником ісихастської складової православ'я є також отець Іван Огієнко, автор багатьох праць, присвячених історії Православної церкви на Україні.

В естетичній літературі праць із вказаної проблематики статті, фактично, немає. Існують нечисленні мистецтвознавчі роботи, що аналізують вплив ідей ісихазму на окремі види мистецтва: Д. Болгарський (протодиякон), А. Єрзаулова, О. Левко, В. Медушевський, Г. Сергєєва, І. Хроненко, І. Язикова. Різноманітні виявлення традицій ісихазму в духовній культурі зазначають С. Абрамович, Ж. Ардауї, Л. Безукладова, В. Головей, М. Громов, І. Жиленко, І. Ісіченко (архієпископ Ігор), Т. Котлярєва, Л. Крупська, Г. Османкіна, О. Смолина, Л. Терещенко-Кайдан, В. Ченцова, В. Шелюто. Серед сучасних вітчизняних дослідників православного ісихазму, його суті, «енергетичної» природи духовної